

EVROPSKÁ
KOMISE

VYSOKÁ PŘEDSTAVITELKA
EVROPSKÉ UNIE
PRO ZAHRANIČNÍ VĚCI A
BEZPEČNOSTNÍ
POLITIKU

V Bruselu dne 27.3.2014
JOIN(2014) 12 final

**SPOLEČNÉ SDĚLENÍ EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU
HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ**

**Sousední země na rozcestí:
provádění evropské politiky sousedství v roce 2013**

{SWD(2014) 69 final}
{SWD(2014) 70 final}
{SWD(2014) 71 final}
{SWD(2014) 72 final}
{SWD(2014) 73 final}
{SWD(2014) 74 final}
{SWD(2014) 92 final}
{SWD(2014) 93 final}
{SWD(2014) 94 final}
{SWD(2014) 95 final}
{SWD(2014) 96 final}
{SWD(2014) 97 final}
{SWD(2014) 98 final}
{SWD(2014) 99 final}
{SWD(2014) 100 final}

1. Úvod

Cílem evropské politiky sousedství (EPS) je budovat zvláštní vztahy mezi EU a každou z jejích partnerských zemí, a tak přispívat k vytvoření bezpečné a prosperující oblasti s dobrými sousedskými vztahy. Rok 2013 zaznamenal na cestě k dosažení tohoto cíle určitý pokrok. Ve východních i jižních zemích EPS pokračovalo reformní úsilí a EU je podporovala. Byl to však opět rok krizí odrážejících politickou nestabilitu a pokračující obtížné společensko-hospodářské podmínky v řadě zemí v sousedství. Bezpečnostní problémy – domácí i regionální – se zvětšovaly a v některých zemích částečně zvrátily úspěchy demokratických reforem předchozích let a zbrzdily vyhlídky na hospodářské oživení.

Toto společné sdělení, k němuž je přiložen soubor společných pracovních dokumentů útvarů Komise¹, se zabývá tím, jak EU a partnerské země² pokročily v provádění společně dohodnutých cílů reforem a řešily konkrétní problémy, jimž na obou stranách čelí.

Vývoj v roce 2013 – jak pozitivní, tak negativní – potvrdil, že úspěch politiky přímo závisí na schopnosti a odhodlání vlád provádět reformy a prohlubovat vztahy s EU a také na schopnosti vysvětlit tento program, získat pro něj obecnou podporu a postupovat v souladu s ním. Tato politika, která je více uzpůsobená podpoře reforem a pozvolné změně v průběhu času, čelila určitým problémům při směřování partnerů k přijímání politik, které přinášejí více bezpečnosti i více demokratických a hospodářských reforem, v době prudkých změn a narušení politické a sociální stability.

Reformní cesty a ambice partnerů týkající se jejich vztahů s EU a problémy, které jednotlivé země řeší, jsou stále různorodější. V důsledku volby, již učinily některé země, bude nutné více rozlišovat ve vztazích mezi EU a jejími partnery, aby reagovaly na očekávání a potřeby jednotlivých partnerů, a zároveň také hájily strategické zájmy EU. EU se nadále věnuje budování partnerství se všemi sousedy, která odrážejí jejich individuální potřeby, kapacitu a reformní cíle.

Dosažení dohodnutých cílů reforem v partnerských zemích je rovněž ovlivňováno situací v regionu a činností dalších subjektů a – někdy protichůdnými – cíli. Vedle stále křehké povahy svých politických reforem, pomalého hospodářského růstu a strukturálních hospodářských slabin musely některé východoevropské partnerské země kvůli svému záměru navázat těsnější vztahy s EU čelit jednoznačnému vnějšímu tlaku, např. potenciálním změnám cen energií a umělým překážkám v obchodu. V zemích jižního sousedství činnosti některých regionálních nebo globálních subjektů rovněž ovlivnily vývoj, jako např. konflikt v Sýrii a politickou (a hospodářskou) krizi v Egyptě. V zájmu toho, aby byla EPS účinnější a relevantnější, bude EU tyto regionální a globální subjekty nadále oslovovat a zapojovat, aby zajistila, že reformní úsilí nebude zmařeno protichůdnými politickými cíli. Z demokratických a ekonomických reforem mohou mít vedle partnerských zemí EU prospěch i jejich bezprostřední sousedé.

¹ K tomuto společnému sdělení je přiloženo dvanáct zpráv o pokroku hodnotících provádění EPS v roce 2013 v zemích, s nimiž byl dohodnut akční plán EPS nebo rovnocenný dokument; dvě zprávy o pokroku regionů, které hodnotí pokrok v provádění Východního partnerství a Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu v roce 2013 a statistická příloha.

² Evropské sousedství zahrnuje Alžírsko, Arménii, Ázerbájdžán, Bělorusko, Egypt, Gruzii, Izrael, Jordánsko, Libanon, Libyi, Moldavskou republiku (dále jen Moldavsko), Maroko, Palestinu (označení použité v dokumentu nepředstavuje uznání Palestiny jako státu a nejsou jím dotčeny postoje k otázce uznání Palestiny jako státu), Sýrii, Tunisko a Ukrajinu.

Dramatické události na Ukrajině ukázaly, jak může vláda, která nebyla odhodlána provádět program reforem, jež byla odtržena od nálad vládnoucích mezi obyvatelstvem a která byla vystavena nepřijatelnému vnějšímu tlaku, vyvolat velký politický a sociální chaos.

EU v současnosti rozhodně jedná spolu s mezinárodními partnery za účelem podpory nových orgánů země s cílem stabilizovat situaci, uchovat celistvost země a zároveň důsledně respektovat všechny komunity a skupiny obyvatelstva a zabývat se tužbami lidí. Za tímto účelem oznámila Evropská komise 5. března 2014 přijetí podpůrného balíčku pro Ukrajinu³, který předběžně přiděluje prostředky a posiluje řadu politik a nástrojů v rámci Východního partnerství. Navržená opatření by mohla v průběhu příštích let vedle významné finanční podpory poskytnuté Mezinárodním měnovým fondem (MMF) a Světovou bankou přinést z rozpočtu EU a mezinárodních finančních institucí EU celkovou pomoc ve výši nejméně 11 miliard EUR. Ambicí těchto kroků je pomoci Ukrajině naplnit touhu, kterou jasně prokázali občané a občanská společnost během bezprecedentních událostí v Kyjevě a v celé zemi.

Dne 18. března 2014 podepsala Ruská federace smlouvu s vedením Krymské republiky a města Sevastopol (které kyjevská vláda považuje za nelegitimní), jíž se s okamžitým účinkem schvaluje faktické připojení Krymu. Podle prohlášení předsedů H. Van Rompuy a J. M. Barrosa z téhož dne Evropská unie neuznává nezákonné a nelegitimní referendum na Krymu ani jeho výsledek. Svrchovanost, územní celistvost a nezávislost Ukrajiny musí být respektována. Evropská unie neuznává, a ani neuzná připojení Krymské republiky a přístavu Sevastopol k Ruské federaci.

Evropská rada sdílí názor o nezákonnosti referenda a následných krocích, jak uvedla v závěrech z 20. března 2014. Následující den podepsaly EU a Ukrajina politická ustanovení dohody o přidružení a potvrdily své odhodlání pokročit k podpisu a uzavření zbývajících částí dohody, které tvoří spolu s politickými ustanoveními jediný nástroj. Jak je uvedeno v závěrech nedávného zasedání Rady pro zahraniční věci⁴, podpis dohody o přidružení nepředstavuje konečný cíl spolupráce mezi EU a Ukrajinou.

Pokračování krizí v jižním sousedství, zejména neustávající občanská válka v Sýrii se svými důsledky pro sousední země, také vyžaduje neutuchající pozornost a angažovanost ze strany EU. Díky pravomocím, které jí byly uděleny Lisabonskou smlouvou, má EU nyní k dispozici více politických i technických nástrojů, jež jí umožňují hrát důležitou politickou roli v procesu transformace, kterým procházejí Tunisko, Egypt a Libye.

Vysoká představitelka a místopředsedkyně Komise navázala silné vazby s různými politickými aktéry a získala jedinečnou možnost kontaktů i za značně obtížných okolností, jak asi nejlépe dokládá její setkání s M. Mursím. Znamená to, že se EU může obracet na státní orgány, aby jim dala na vědomí, které hodnoty jsou pro ni důležité.

Zvláštní zástupce EU pro jižní sousedství, Bernardino León, a zvláštní zástupce EU pro lidská práva, Stavros Lambrinidis, také sehráli prostřednictvím svých služeb jedinečnou roli a přispěli ke zlepšení pověsti EU v regionu.

EU také přijala okamžitá a zásadní opatření pro řešení důsledků syrské občanské války a jejího rostoucího regionálního dopadu, např. na toky uprchlíků a nebezpečí násilí v zemích sousedících se Sýrií. Společné sdělení „Na cestě ke komplexnímu přístupu EU

³ SEC(2014) 200.

⁴ Závěry Rady o Ukrajině, zasedání Rady pro zahraniční věci dne 10. února 2014 v Bruselu.

k syrské krizi⁵ bylo v roce 2013 doprovázeno dodatečnou finanční pomocí ve výši 400 milionů EUR určenou na odstranění následků krize. EU si byla vědoma bezprecedentních účinků krize na syrské obyvatelstvo i na stabilitu sousedních zemí, a stala se proto největším dárce obětí syrské krize, kterým poskytla značnou humanitární i nehumanitární pomoc.

Zatímco v některých případech EU dokázala přijmout výzvu a rychle reagovat, měla by nadále zvažovat, jak by politika a její nástroje mohly lépe reagovat na velmi různorodé okolnosti v partnerských zemích a jak by případně bylo možné některé složky upravit, a to i za použití doplňkových politických nástrojů. Při tvorbě právních předpisů týkajících se politiky EU a finančních nástrojů, např. rámcových předpisů po makrofinanční pomoci, zjednodušených postupů v oblasti obchodní politiky nebo úsilí o využívání rychlejších rozhodovacích postupů při používání nástrojů SBOP, je nutné zohlednit potřebu jednat rychle v různých situacích s různými postupy rozhodování. Toto je oblast, na kterou by se instituce EU a členské státy měly soustředit, aby umožnily EU lépe a rychleji reagovat na vývoj v jejím sousedství a na měnící se potřeby partnerů.

2. Provádění

Podobně jako v roce 2012 byl pokrok partnerských zemí v provádění jejich reformních závazků velmi nerovnoměrný.

V jižním sousedství často omezovala všeobecná politická situace ochotu partnerských zemí k provádění dohodnuté reformní agendy. V Tunisku postupoval demokratický přechod kupředu díky dialogu podporujícímu začlenění a navzdory velkým bezpečnostním hrozbám v průběhu roku 2013. Jmenování nové vlády v polovině prosince a následné přijetí nové ústavy v lednu 2014 byly významnými demokratickými kroky. V Maroku přispěly obtížné politické okolnosti k omezení provádění závazků zakotvených v ústavní reformě z roku 2011. V Egyptě byl po lidových demonstracích a ultimátu vyhlášeném ozbrojenými silami sesazen prezident Muhammad Mursí a nahrazen dočasným prezidentem. Libye se stále potýká s vážnými bezpečnostními problémy, ať domácími, či těmi, které ovlivňují celý severoafrický region (např. Sahel a krize v Mali). Libanon, kde byla jmenována nová vláda, a Jordánsko bojují s dopadem syrské občanské války na své politické, hospodářské a sociální systémy, což vážně ohrožuje jejich schopnost provádět politické a strukturální reformy. USA obnovily své úsilí o podporu míru mezi Izraelci a Palestinci, které v červenci vyústilo v opětovné zahájení jednání, jehož cílem je dohoda o všech otázkách konečného uspořádání do devíti měsíců.

Ve východních zemích EPS byly v některých případech sice upevněny demokratické struktury, ale dalekosáhlé reformy byly občas znemožněny nebo zpomaleny politickými nebo hospodářskými zájmy určitých skupin. Moldavsko a Gruzie uzavřely jednání a parafovaly dohody o přidružení včetně prohloubených a komplexních dohod o volném obchodu, dosáhly pokroku v politických a soudních reformách a pokračovaly v reformách s cílem připravit se na provedení dohody o přidružení včetně prohloubené a komplexní dohody o volném obchodu. Politická krize v Moldavsku na začátku roku 2013 však odhalila zranitelnost některých státních institucí vůči zájmům určitých skupin, poukázala na omezení ústavního systému rovnováhy moci a dosud křehkou povahu výsledků reformy. Gruzínské volby na podzim 2013 znamenaly druhé demokratické převzetí moci za posledních 18 měsíců a výrazný ústavní posun od poloprezidentského k parlamentnímu

⁵ JOIN(2013) 22/2, *Na cestě ke komplexnímu přístupu EU k syrské krizi*.

systemu. V únoru 2013 uspořádala Arménie prezidentské volby, které byly navzdory přetrvávajícím projevům násilí obecně považovány za dobře provedené a respektující základní svobody. Arménie sjednala dohodu o přidružení včetně prohloubené a komplexní dohody o volném obchodu, kterou však neparafovala vzhledem k rozhodnutí vstoupit do euroasijské celní unie. Reformní proces na Ukrajině byl zcela zastaven po přerušení příprav na podpis dohody o přidružení. Toto pozastavení podnítilo masivní občanské protesty (tzv. Euromajdan) na podporu politického přidružení a hospodářské integrace s EU. V Ázerbájdžánu je zapotřebí vyvinout další úsilí o dodržování základních práv a svobod. Bělorusko nedosáhlo v oblasti politických reforem žádného pokroku.

Jak jednotlivé země prováděly klíčová doporučení z roku 2013

Arménie se zabývala některými klíčovými doporučeními. Byla ustavena pracovní skupina pro přípravu návrhů reagujících na doporučení OBSE/ODIHR k volbám. Země přijala některá opatření proti vysoké míře korupce, ale komise pro etické otázky stále nefungovala. Pokračovala v práci na programu „regulační gilotiny“, který by měl snížit administrativní zátěž a příležitosti ke korupci. Vytvořila novou meziresortní komisi pro provádění národní strategie ochrany lidských práv. Přijala změny zákona o náhradní vojenské službě a zákon o rovných právech a příležitostech pro muže a ženy. K částečnému vývoji došlo v reformě veřejné správy a byla přijata některá opatření pro reformu soudnictví a podporu odvětvové reformy a přizpůsobení předpisů *acquis* EU.

Ázerbájdžán zareagoval pouze na některá klíčová doporučení. Částečně se věnoval otázkám správy veřejných financí a přijal opatření pro boj s korupcí.

Gruzie se zabývala většinou klíčových doporučení uvedených v loňské zprávě EPS o pokroku. Uspořádala prezidentské volby v souladu s mezinárodními normami. Pokračovala v reformě soudního systému a ve složitějších odvětvových reformách a přizpůsobení předpisů *acquis* EU. Aktivně se účastnila ženevských jednání a přijala opatření pro zlepšení životních podmínek vnitřně vysídlených osob s podporou EU. Obnovila rovněž svůj závazek důkladně se zabývat odtrženými regiony.

Moldavsko se zabývalo mnoha klíčovými doporučeními obsaženými v loňské zprávě EPS o pokroku. Dokončilo provádění akčního plánu uvolnění vízového režimu a pokračovalo v reformě soudnictví a prosazování práva. Dále začalo reorganizovat rámec boje proti korupci a zintenzivnilo provádění akčního plánu pro lidská práva a akčního plánu na podporu lidí romské národnosti; udržovalo dialog s Tiraspolem a pokračovalo v národních regulačních a odvětvových reformách.

Ukrajina se částečně zabývala některými doporučeními obsaženými v poslední zprávě o pokroku, která se týká volebního zákona a praxe a soudnictví, ale tento postup zastavilo rozhodnutí pozastavit přípravu na podpis dohody o přidružení / prohloubené a komplexní dohody o volném obchodu.

Egypt se v důsledku politických událostí nevěnoval klíčovým doporučením uvedeným v loňské zprávě EPS o pokroku s výjimkou podpisu Regionální úmluvy o celoevropsko-středomořských preferenčních pravidlech původu. Většina doporučení proto platí i nadále.

Izrael se zabýval některými klíčovými doporučeními z loňské zprávy. Byla podepsána regionální úmluva o celoevropských pravidlech původu a komplexní dohoda mezi EU a Izraelem o civilním letectví; v platnost vstoupila dohoda s Izraelem o posuzování shody a akceptaci průmyslových výrobků.

Jordánsko reagovalo na řadu klíčových doporučení z loňské zprávy EPS o pokroku, konkrétně přijalo protikorupční strategii a ratifikovalo Regionální úmluvu o celoevropsko-středomořských preferenčních pravidlech původu.

Libanon se věnoval některým doporučením uvedeným ve zprávě o pokroku za rok 2012 – dosáhl dílčího pokroku ve vyjednávání o dohodě o posuzování shody a akceptaci průmyslových výrobků a navrhl právní předpisy o zadávání veřejných zakázek, boji proti korupci a migrujících pracovnících. Parlament však tyto právní předpisy neschválil.

Maroko se zabývalo většinou klíčových doporučení. Výbor ministrů schválil vládní plán pro zaručení rovnosti a návrh zákona o vytvoření orgánu pro zaručení rovnosti a boj proti diskriminaci (APALD). Pokroku bylo rovněž dosaženo v rámci boje proti korupci (tj. status příslušného orgánu). Byla zveřejněna charta o reformě soudnictví a byl předložen návrh dvou základních institucionálních zákonů. Kromě toho byla zahájena jednání

o prohloubené a komplexní dohodě o volném obchodu a pokračovaly přípravy na uzavření dohody o posuzování shody a akceptaci průmyslových výrobků.

Palestina: Palestinská samospráva podepsala Regionální úmluvu o celoevropsko-středomořských preferenčních pravidlech původu, a provedla tak jedno z doporučení z loňské zprávy EPS o pokroku. Většinou klíčových doporučení ze zprávy je však stále třeba se zabývat a tato doporučení jsou i nadále platná.

Tunisko dosáhlo výsledků, zejména pokud jde o doporučení týkající se upevnění demokracie (přijetí ústavy a vytvoření právního rámce pro zabránění mučení, pro sdělovací prostředky, nezávislost soudů, protikorupční opatření a přechodné soudnictví) a příprav na příští volby (jmenování členů vrchního nezávislého volebního orgánu). Ve dvoustranných závazcích pokročilo směrem k partnerství pro mobilitu. Tunisko rovněž podepsalo Regionální úmluvu o celoevropsko-středomořských preferenčních pravidlech původu.

Vysoká představitelka, Komise a delegace EU v partnerských zemích vystupňovaly úsilí, pokud jde o vysvětlování politiky partnerským zemím a veřejnosti. Pro Východní partnerství zahájila EU v roce 2013 „strategii viditelnosti“. Tato strategie má zajistit, aby ti, kterých se týká Východní partnerství, a ti, kteří z něj budou mít prospěch, byli řádně informováni nejen o očekávaných dlouhodobých přínosech, ale i o konkrétních změnách, která tato politika jejich zemím přinese. Webový portál informačního centra Evropského sousedství (www.enpi-info.eu), již fungující zdroj informací on-line pro všechny země EPS, poskytuje aktuální informace ve čtyřech jazycích o projektech spolupráce v zemích EPS. Informační centrum sousedství je jednou ze složek regionálního komunikačního programu evropského nástroje sousedství a partnerství (2011–2013). Tento program rovněž zahrnuje vzdělávání a propojování žurnalistů, studentské konference, monitoring sdělovacích prostředků a průzkumy veřejného mínění v oblasti EPS.

Hlavními poselstvími sdělení EU je, že EPS pomáhá vytvářet z Evropy a jejích sousedních oblastí lepší, bezpečnější a bohatší místo a že EPS zlepšuje životy lidí, protože přispívá k demokratičtějším, otevřenějším a rovnějším společnostem a k větší prosperitě a vytváří sítě mezi EU a sousedními zeměmi. EU rovněž zdůrazňuje, že EPS přináší prospěch všem, včetně zúčastněných stran mimo oblast sousedství. Základním principem EPS jsou společná a vzájemná odpovědnost. Například dohody o přidružení a prohloubená a komplexní dohoda o volném obchodu s našimi partnerskými zeměmi rovněž přinášejí příležitosti a prospěch sousedům sousedů. Spolupráce a vytváření sítí se nezastavují na hranicích partnerů EPS, ale překračují je. Je to politika podporující začleňování.

Jde však o to, aby EU lépe vysvětlovala konkrétní přínos svých iniciativ. Bude muset zajistit, aby pokračující jednání probíhala rychle a aby dohody mohly vstoupit v platnost co nejdříve a přinést hmatatelné výsledky. EU a členské státy musí současně zajistit, aby politika zůstala atraktivní a reagovala na potřeby jejich partnerů. Zejména v oblastech, kde důležité politické kompetence zůstávají v rukou členských států, musí EU ještě úžeji spolupracovat se svými členskými státy, aby dostála svým závazkům vůči partnerům.

2.1 Stablní a udržitelná demokracie

Navzdory úsilí a zlepšení v některých oblastech byl celkový obraz roku 2013 spíše smíšený s určitými znepokojivými tendencemi. V Gruzii, Moldavsku, Maroku a Tunisku prokázaly státní orgány jasné odhodlání k reformám. Vývoj v Egyptě v průběhu roku odhalil nebezpečí a úskalí, jimž může přechod k demokracii čelit, má-li tento proces stranický charakter a nepodporuje-li začlenění.

V roce 2013 bylo v zemích sousedství uspořádáno pouze několik **voleb**. Prezidentské volby v Gruzii a v menším rozsahu v Arménii byly skutečně demokratickými volbami,

kdežto prezidentské volby v Ázerbájdžánu nebyly zcela v souladu s mezinárodními normami. V lednu 2014 bylo v Egyptě uspořádáno ústavní referendum. Účast byla relativně nízká a opozice dostala během volební kampaně malý prostor.

Základní svobody jsou v některých částech sousedství ohroženy, ale pokrok v přístupu k menšinám, například v Moldavsku, a přijetí nové ústavy v lednu 2014 v Tunisku postupně v těchto zemích povedou k většímu dodržování zásad právního státu a v důsledku též k demokracii a základním svobodám.

V řadě zemí nedošlo k žádnému zlepšení a přetrvávají omezení **svobody shromažďování a sdružování**. Po rozeznání protestů bezpečnostními silami zemřelo v roce 2013 v Egyptě přes 1 300 lidí a nový zákon omezil svobodu shromažďování, přičemž návrh zákona o sdružování obsahuje rovněž restriktivní ustanovení. Ta bude třeba uvést do souladu s nově přijatou ústavou. V Arménii ombudsman zdůraznil neschopnost trestně stíhat policisty násilně zasahující proti pokojným protestujícím a v této zemi jsou omezena zaměstnanecká a odborářská práva. V Ázerbájdžánu může nyní účast na jakémkoli „zákonem zakázaném shromáždění“ mít podle nového trestního zákoníku za následek dva roky vězení. V Alžírsku obsahuje zákon o sdružování problematická ustanovení a jeho provádění je stále velmi kontroverzní; Izrael i nadále uplatňuje omezení svobody shromažďování. V Palestině by mohl zhoršit situaci odborů v Pásmu Gazy předložený návrh právního předpisu. Kde chybí svoboda sdružování, je narušena ochrana a podpora **kolektivních práv**.

Na Ukrajině se v roce 2013 a na začátku roku 2014 množily zprávy o policejním zastrašování novinářů. V Moldavsku a Gruzii došlo k určitému pozitivnímu vývoji. V **Tunisku** příznačná řízení proti aktivistům prokázala, že navzdory zásadním pozitivním změnám nebyla dosud zaručena **svoboda slova**. K podobným případům došlo i v Maroku.

V Bělorusku i nadále přetrvává znepokojivá situace v oblasti dodržování lidských práv, právního státu a demokratických zásad.

Soudní systémy v celém regionu vyžadují další reformu. V některých zemích není nezávislost soudnictví dosud zcela zaručena. V Egyptě a také v Izraeli, Libanonu a Jordánsku mohou být civilisté stále souzeni vojenskými soudy. V Gruzii, Moldavsku, Maroku a na Ukrajině však probíhá soudní reforma za účelem posílení právního státu. Přijetí nové ústavy v Tunisku v lednu 2014 rovněž směřuje k oddělení moci a posílení právního státu.

K **mučení a špatnému zacházení** ve vězeních dochází ve všech zemích sousedství v různé míře i nadále. Nicméně prvním a velmi symbolickým opatřením, o němž hlasovalo tuniské ústavodárné národní shromáždění, když obnovilo svou činnost v říjnu 2013, byl národní mechanismus pro zabránění mučení.

Určitého pokroku v boji proti **korupci**, v němž je však nutno pokračovat, bylo dosaženo v právním rámci Moldavska, Ukrajiny, Gruzie a Maroka. Ostatní země jako Libanon, Arménie a Ázerbájdžán dosud postrádají silné a účinné instituce a mechanismy boje proti korupci.

Společným zájmem v zemích sousedství je potřeba provést reformu **policie** s cílem obnovit důvěru veřejnosti a odpovědnost vůči ní. V některých zemích stále nejsou dodržována lidská práva ve vězeních nebo v řadách policie a armády.

Země v sousedství vykazují přetrvávající znaky **sociálního rozdělení**, které odráží diskriminaci žen a menšin. **Násilí na základě pohlaví** a diskriminace na základě sexuální orientace vůči komunitě leseb, gayů, bisexuálů, transsexuálů a intersexuálů (LGBTI)

vyvolává stále větší znepokojení, s výjimkou Izraele, kde zákonná diskriminace na základě sexuální orientace neexistuje.

Práva osob náležejících k **menšinám** jsou ve většině sousedních zemí zpochybňována. Škála vyloučení se pohybuje od vyšší míry násilí a nenávistných projevů v politickém životě proti menšinám v Arménii, na Ukrajině, v Palestině a Izraeli po sektářské boje v průběhu celého roku 2013 v Egyptě.

Diskriminace **dětí** a násilí na nich jsou povětšinou zanedbávány, ačkoli se jedná o problém v mnoha zemích sousedství, zejména v těch, které jsou zmítány konflikty nebo krizemi. Rostoucí počet dětí je vylučován ze škol nebo nemůže získat přístup ke vzdělání, čímž je připravován o budoucí možnosti. Tato tendence se dále přidává k aktuálnímu problému, který představuje velký počet mladých lidí čelících četným překážkám, pokud jde o rovnocenný přístup k důstojnému zaměstnání a způsobu obživy.

2.2 Podpora občanské společnosti

Ochotu k reformám nelze vynutit zvenčí a očekávání reforem musí vzejít ze společnosti. Politika EU může v tomto procesu působit jako katalyzátor přímým zapojením lidí, nabízením možností cestování a studia obyvatelstvu (i jednostranně), podporou komunikace mezi společnostmi (obchod, výzkum, univerzity, umění, kultura atd.) a podporou občanské společnosti.

Revidovaná EPS stanovila závazek EU pro silné partnerství se společnostmi a výrazně posílila nástroje, které má EU k dispozici, aby zapojila a podpořila občanskou společnost v regionech EPS.

Konzultace organizací občanské společnosti se staly strukturním prvkem spolupráce EU v zemích sousedství. Občanská společnost je pravidelně konzultována ohledně politických prvků a provozních otázek při přípravě a plánování programů finanční podpory EU. Vnitrostátní platformy fóra občanské společnosti v zemích Východního partnerství nabízejí organizacím občanské společnosti jedinečnou příležitost, protože na nich mohou diskutovat o prioritách Východního partnerství a poskytovat informace o pokroku v provádění společně dohodnutých reforem v oblasti demokracie, řádné správy věcí veřejných a hospodářského rozvoje.

V jižním sousedství hraje občanská společnost v některých zemích klíčovou úlohu při provádění sociálních programů financovaných EU (programy gramotnosti, péče o děti, rovnosti pohlaví atd.). Rovněž bylo vynaloženo úsilí o navázání strukturovaného dialogu mezi občanskou společností, orgány a EU na regionální úrovni.

V průběhu roku 2014 budou delegace EU v zemích EPS pracovat na plánu pro zapojení se do spolupráce s občanskou společností. Účelem těchto plánů je vytvoření společného strategického rámce pro zapojení delegací EU a členských států do spolupráce s občanskou společností na úrovni jednotlivých zemí. EU bude i nadále zvyšovat přímou podporu občanské společnosti a sociálním partnerům, posilovat postavení občanů, aby mohli vyjádřit vlastní obavy, přispívat k tvorbě politiky a vést vlády k odpovědnosti.

2.3 Udržitelný hospodářský a sociální rozvoj

V celém jižním a východním sousedství představuje i nadále hospodářské prostředí výzvu. Hospodářský růst ve většině partnerských zemí byl slabý nejen v důsledku recese v eurozóně a slabého růstu v Rusku, ale i nedostatečného pokroku, pokud jde o strukturální reformy.

EU nadále posilovala makroekonomický dialog se všemi svými sousedy na východě i na jihu s výjimkou Libye a Sýrie. Dialog je užitečný pro udržování otevřené výměny názorů na domácí hospodářský a finanční vývoj v partnerských zemích i v EU, na politické problémy v sousedství a na spolupráci mezi EU a jejími sousedy. Pomáhá i při hodnocení provádění priorit hospodářské reformy stanovených v programech přidružení a akčních plánech EPS.

Kromě makroekonomického dialogu vede Komise diskuse o hospodářské politice s partnerskými zeměmi, které mají prospěch z makrofinanční pomoci EU. Makrofinanční pomoc je určena k finanční podpoře partnerských zemí, které čelí makroekonomické nerovnováze a provádějí prorůstovou strukturální reformu. Vedle stávajících programů pro Gruzii a Ukrajinu připravovala EU v roce 2013 nové programy pro Jordánsko a Tunisko. V roce 2013 neproběhlo žádné vyplacení prostředků Ukrajině v rámci makrofinanční pomoci, protože pro tuto zemi neexistuje žádná dohoda s MMF. Arménie podala v únoru 2013 žádost o program makrofinanční pomoci a Komise návrh v současné době zvažuje.

V důsledku zpožděného hospodářského oživení, nedostatečných strukturálních reforem a opatření na zlepšení podnikatelského a investičního prostředí vzbuzují sociálně-ekonomické problémy i nadále obavy. Vysoká nezaměstnanost je dosud problémem zvláště na jihu, kde mzdové příjmy v reálných hodnotách nadále stagnovaly nebo klesaly. Ve většině partnerských zemí EPS, zejména ve venkovských oblastech, postihuje chudoba také značnou část obyvatelstva. Obzvláště zranitelné a postižené jsou děti. EU pokračovala v podpoře opatření pro zlepšení sociální ochrany, omezení chudoby a tvorbu pracovních míst.

V rámci spolupráce EU s partnery EPS je již dlouhou dobu zdůrazňován rozvoj soukromého sektoru – který představuje klíč k hospodářskému růstu podporujícímu začlenění a tvorbě pracovních míst. Vybudování energického soukromého sektoru, zejména podporou malých a středních podniků, může přispět k lepší správě a demokracii. Silnější soukromý sektor také posiluje zájem voličů ve snahách o demokratické reformy, protože vytváří střední třídu.

Korupce je považována za jednu z hlavních překážek pro investice a obchod, jak ve východních, tak v jižních zemích EPS. Oddělení soukromého sektoru a hospodářského přínosu od zájmů určitých skupin a politických úřadů a zlepšení přístupu ke spravedlnosti mají zásadní význam pro rozkvět ekonomické dynamiky, investic a podnikatelského prostředí, které vytvářejí potřebná pracovní místa.

EU prosazuje prostřednictvím řady politických iniciativ i finanční pomoci hospodářský rozvoj podporující začlenění, zejména rozvoj soukromého sektoru, a zaměstnanost. Soustředí se přitom na rozvoj malých a středních podniků, rozvoj infrastruktury a na podporu odborné profesní přípravy a podnikatelského ducha.

Prohloubené a komplexní dohody o volném obchodu, které byly nebo jsou vyjednávány s řadou partnerů EPS, mohou kromě liberalizace obchodu představovat silný nástroj ke zlepšení průhlednosti a regulačního rámce obecně. Akční plány EPS dohodnuté s partnery zahrnují významnou práci v oblastech, jako je politika v oblasti podnikání a technické předpisy a normy.

V jižním sousedství evropsko-středomořská průmyslová spolupráce zajišťovala po dlouhou dobu rozvoj podnikatelské politiky na základě Evropsko-středomořské charty pro

podniky, která se v současnosti posuzuje a pozměňuje tak, aby rovněž zahrnovala součásti iniciativy „Small Business Act“ (SBA) pro Evropu⁶. Některé partnerské země EPS přijaly referenční dokumenty inspirované iniciativou SBA, aby stimulovaly podnikatelské prostředí a příznivé podnikatelské podmínky pro hospodářský růst a tvorbu pracovních míst. V regionu Východního partnerství bylo první posouzení SBA ukončeno v roce 2012. Poskytnutá doporučení, která partnerské země považovaly za velmi užitečná, se v současnosti provádějí ve většině zemí. Druhé posouzení (s cílem sledovat pokrok při provádění) bude zahájeno v první polovině roku 2014.

2.4 Posilování obchodních vazeb

EU je i nadále hlavním obchodním partnerem téměř všech partnerů EPS.

Byla dokončena příprava dohod o přidružení včetně prohloubené a komplexní dohody o volném obchodu s Moldavskem, Gruzii a Arménií (Arménie mezitím vstoupila do euroasijské celní unie, která je neslučitelná s podpisem dohody s EU o přidružení / prohloubené a komplexní dohody o volném obchodu). Ukrajina se rozhodla přerušit přípravu na podpis dohody o přidružení / prohloubené a komplexní dohody o volném obchodu a jako důvod uvedla obavy z možného dopadu této dohody na její hospodářství a ekonomické vztahy s Ruskem. Na jihu zahájilo jednání o prohloubené a komplexní dohodě o volném obchodu Maroko. Přípravy s Tuniskem pokročily, ale politická nejistota vedla k odkladu zahájení jednání. Jordánsko pokračovalo v přípravách, které rovněž značně pokročily. V červnu 2013 se uskutečnilo první setkání dialogu o prohloubené a komplexní dohodě o volném obchodu s Egyptem, ale v důsledku politických nepokojů během léta a změny vlády nebylo v roce 2013 dosaženo jakéhokoliv dalšího pokroku.

S některými partnery bylo dosaženo pokroku, pokud jde o práci na **dohodách o posuzování shody a akceptaci průmyslových výrobků**. Dohoda s Izraelem o posuzování shody a akceptaci průmyslových výrobků vstoupila v platnost v lednu 2013. Přípravné práce na podobných dohodách s ostatními partnery jižního Středomoří pokračovaly s různou mírou pokroku. Tyto dohody jsou silnými nástroji hospodářské integrace s EU. Partnerské země přizpůsobují své právní předpisy a normy, jakož i subjekty odpovědné za standardizaci, akreditaci, posuzování shody, metrologii a dohled nad trhem, *acquis* EU v prioritních průmyslových odvětvích, v nichž existují právní předpisy EU. Ve specifických odvětvích, která si partneři zvolí, mohou obchodovat s EU za stejných podmínek jako členské státy EU mezi sebou navzájem.

2.5 Migrace a mobilita

V roce 2013 bylo dosaženo zásadního pokroku ve spolupráci v oblasti svobody, bezpečnosti a práva, zejména pokud jde o mobilitu a migraci. **Akční plány na uvolnění vízového režimu** byly nadále používány na Ukrajině a v Moldavsku jako nástroje pro hlubokou a strukturální reformu v širší oblasti svobody, bezpečnosti a práva a obě země dosáhly významného pokroku v provádění svých akčních plánů. Evropský parlament podpořil návrh Komise zařadit Moldavsko do pozitivního seznamu podle nařízení č. 539/2001 a umožnit bezvízové cestování do schengenského prostoru moldavským občanům, kteří jsou držiteli biometrických pasů. Návrh v březnu 2014 schválila Rada.

Tento výsledek je velký krok v oblasti mezilidských kontaktů a vytváří pozitivní impuls pro ostatní partnery v rámci Východního partnerství. Od předložení svého akčního plánu na uvolnění vízového režimu v únoru Gruzie velmi pokročila v provádění kritérií první

⁶ KOM(2008) 394 v konečném znění, „Zelenou malým a středním podnikům.“ „Small Business Act“ pro Evropu.

fáze. V listopadu byla na summitu ve Vilniusu podepsána **dohoda o zjednodušení vízového režimu mezi EU a Ázerbájdžánem** a v prosinci **partnerství pro mobilitu EU-Ázerbájdžán**. V červenci 2013 pak byla parafována dohoda o zpětném přebírání osob mezi EU a Ázerbájdžánem. Po summitu Východního partnerství ve Vilniusu byla mezi EU a Běloruskem zahájena jednání o dohodách o zjednodušení vízového režimu a o zpětném přebírání osob.

Důležité úspěchy byly zaznamenány v jižním sousedství. V červnu bylo podepsáno **partnerství pro mobilitu** mezi EU a **Marokem** jako vůbec s prvním jižním partnerem EPS a 3. března 2014 bylo toto partnerství podepsáno s **Tuniskem**. Výzvu nyní představuje provedení projektů vytčených v partnerství pro mobilitu. V prosinci bylo zahájeno jednání o partnerství pro mobilitu s **Jordánskem**. Tragické potopení plavidla s migranty u pobřeží Lampedusy přimělo Komisi k předložení souboru návrhů⁷, které byly v prosinci projednány v Evropské radě⁸, s cílem podpořit činnost EU zaměřenou na zabránění úmrtí přistěhovalců ve Středomoří.

Značného pokroku bylo s ohledem na pracovní mobilitu dosaženo v oblasti **koordinace sociálního zabezpečení** s jižními partnerskými zeměmi. Byly ukončeny technické rozhovory o provádění ustanovení z dohod o přidružení s Marokem a Izraelem. V případě Alžírsko a Tunisko jsou zapotřebí další technické výměny.

2.6 Finanční podpora

Finanční podpora EU je důležitým nástrojem pomoci partnerským zemím v provádění společně dohodnutých cílů a jejich programu reforem. V letech 2007 až 2013 partneři v zásadě získali více finančních prostředků, než bylo původně v programu plánováno. Celkově obdrželi více než 13 miliard EUR. Tato částka obsahovala dodatečnou podporu ve výši 2,6 miliardy EUR mobilizovanou mimo jiné v reakci na vytvoření Východního partnerství v roce 2009, na arabské revoluce v roce 2011 a průběžné potřeby v Palestině a Sýrii.

Jen v roce 2013 dosáhla pomoc evropského nástroje sousedství partnerům EPS částky 2,56 miliardy EUR, což je nejvyšší roční úroveň za celé sedmileté období. Její částí byla dodatečná podpora založená na pobídkách (v rámci programu SPRING a programů integrace a spolupráce v rámci Východního partnerství) pro země, které projevují největší odhodlání prosazovat reformy a vykazují pokrok v oblasti stabilní a udržitelné formy demokracie.

EU rovněž poskytla významné zdroje prostřednictvím mezinárodních finančních institucí, zejména EIB a EBRD, především malým a středním podnikům.

V roce 2013 EU dokončila všeobecné přepracování svých finančních nástrojů v souvislosti s modernizovaným víceletým finančním rámcem na období let 2014–2020, včetně evropského nástroje sousedství. Podpora našim sousedům bude nyní díky těmto novým nástrojům rychlejší a pružnější, což umožní rozlišovat mezi nimi a vytvářet pobídky. Navzdory finanční krizi a snížení celkového rozpočtu EU dosahuje úroveň prostředků určených pro evropský nástroj sousedství částky 15,4 miliard EUR, což podtrhuje význam, jež EU přiznává tomuto regionu.

Evropský nástroj sousedství poskytne finanční prostředky 16 partnerům EPS. Zajišťuje větší soudržnost mezi politikou a finanční pomocí a stanoví mechanismy pro uplatňování

⁷ COM(2013) 869 final o práci pracovní skupiny pro Středomoří.

⁸ Zasedání Evropské rady ve dnech 19. a 20. prosince 2013, Závěry, EUCO 217/13.

pobídkového přístupu, který podpoří reformy v partnerských zemích. Nástroj bude poskytovat pomoc prostřednictvím dvoustranných, mezinárodních a přeshraničních programů spolupráce.

2.7 Odvětvová spolupráce

EPS nabízí partnerům velmi konkrétní soubor možností prostřednictvím odvětvových politik, které pokrývají nejrůznější otázky. Dialog a spolupráce v oblasti odvětvové politiky a regulace se opírají o sblížování předpisů s normami a standardy EU a jsou základními prvky EPS a praktickým uplatněním politiky EU v zemích sousedství. Pomáhají při reformách, jejichž cílem je vytvoření řádně spravovaných institucí, dostupnost sociálních služeb všem občanům, vytvoření správných podmínek pro hospodářský růst podporující začlenění a tvorbu pracovních míst.

V regionu EPS došlo k intenzivním politickým aktivitám, jejichž prostřednictvím bylo stanoveno budoucí směřování v oblasti **energetiky** a **dopravy**. Smlouva o Energetickém společenství byla nadále hlavním rámcem pro spolupráci s východními partnery; ministerská rada této smlouvy se rozhodla smlouvu prodloužit do roku 2026 a uvítala žádost Gruzie o plné členství. Byl dohodnut seznam hlavních projektů energetické infrastruktury. Přijetí konečného rozhodnutí o investicích konsorciem Shah Deniz II v prosinci 2013 představovalo velký krok k uskutečnění jižního plynovodového koridoru. V červnu byla podepsána komplexní dohoda o leteckých službách mezi EU a Izraelem. Komplexní dohoda o leteckých službách mezi EU a Ukrajinou byla parafována souběžně se summitem ve Vilniusu a probíhají jednání s Ázerbájdžánem a Tuniskem.

Někteří partneři prováděli meziresortní práci v oblasti **změny klimatu**, Jordánsko například přijalo integrovanou politiku pro změnu klimatu. EU zahájila projekty regionální technické pomoci (programy Clima East a Clima South). Tyto projekty podporují úsilí všech partnerů v oblasti přechodu na nízkouhlíkové hospodářství a odolnosti vůči změně klimatu. Další politická spolupráce bude také zapotřebí při jednáních o nové mezinárodní dohodě o klimatu, která bude uzavřena v Paříži v roce 2015.

Všechny partnerské země se velmi aktivně účastní regionálních projektů EPS v oblasti **životního prostředí**, díky čemuž se skutečně pokročilo k hospodářství s účinnějším využíváním zdrojů a splnění jiných politických cílů v tomto odvětví. Na třetím summitu Východního partnerství ve Vilniusu bylo uznáno životní prostředí jako priorita a bylo dosaženo shody na tom, že je třeba pokračovat v přizpůsobování předpisů a sblížování politik. Pět zemí EPS se rozhodlo rozšířit spolupráci s Evropskou agenturou pro životní prostředí a na květen 2014 je plánována schůze ministrů v rámci Unie pro Středomoří na téma životního prostředí a změny klimatu.

Společný prostor pro znalosti a inovace (CKIS) vytvořený spolu s partnery v rámci EPS byl dále rozšířen a propojil EU a partnery prostřednictvím politického dialogu, budování celostátních a regionálních kapacit, spolupráce na výzkumu a inovacích a větší mobility pro výzkumné pracovníky. V rámci Východního partnerství byl vytvořen nový specializovaný panel pro výzkum a inovace a spolupráce v jižním sousedství pokračovala v rámci monitorovacího výboru pro evropsko-středomořskou spolupráci v oblasti výzkumu a technologického rozvoje v rámci Unie pro Středomoří. Arménie, Izrael a Moldavsko formálně požádaly o přidružení k programu EU pro výzkum a inovace s názvem Horizont 2020, aby mohly plně využívat příležitostí, jež nabízí dosud největší program EU pro výzkum. Jednání s Izraelem o přidružení k programu byla uzavřena v prosinci 2013 a formální rozhovory s Moldavskem byly zahájeny v lednu 2014.

Vzdělání, mládež a kultura byly nadále hlavním tématem spolupráce mezi EU a partnery EPS a výměnných pobytů v rámci programu Erasmus Mundus se zúčastnilo 3 175 studentů a akademických pracovníků. Díky vyčleněným prostředkům pro studenty z partnerských zemí jižního Středomoří získal v roce 2013 dosud největší počet studentů z těchto zemí stipendium pro získání vysokoškolského vzdělání v EU. Zasedání ministrů školství Východního partnerství pořádané v Jerevanu vyzdvihlo úspěchy předchozích programů akademické spolupráce a podpořilo cíle nového programu Erasmus+. Více než 9 600 mladých lidí a pracovníků s mládeží ze sousedních zemí a 710 dobrovolníků může využít programu „Mládež v akci“. Na první ministerské konferenci Východního partnerství věnované kultuře byl znovu potvrzen význam kultury v mezilidských a sociálně-ekonomických vztazích.

Evropský program sousedství pro **zemědělství a rozvoj venkova** (ENPARD), což je jeden z prostředků, kterými EU usiluje o růst a stabilitu v sousedství, uznává význam zemědělství pro zabezpečení potravin, udržitelný rozvoj a vytváření pracovních míst ve venkovských oblastech. Součástí programu ENPARD je participativní tvorba politiky. Je vhodnou odpovědí na širší výzvy, jimž země EPS čelí, ale bude vyžadovat setrvalou politickou podporu, má-li být převeden do praxe. V roce 2014 bude provádění programu ENPARD zahájeno v Maroku, Alžírsku a Tunisku. První jednání panelu pro zemědělství a rozvoj venkova v rámci dialogu Východního partnerství se uskutečnilo v květnu 2013 a druhé v lednu 2014. V lednu 2014 se v Kišiněvě konala schůze ministrů Východního partnerství věnovaná zemědělství a rozvoji se zaměřením na provádění programu ENPARD.

Spolupráce v oblasti **zdraví** s partnery jižního sousedství byla posílena mimo jiné díky zahájení středomořského programu pro výcvik v intervenční epidemiologii pro jižní sousedy, zatímco východní sousedé se účastnili jednání expertní skupiny EU pro HIV/AIDS a Politického fóra občanské společnosti.

EU pokračovala v konstruktivní spolupráci v oblasti **integrované námořní politiky** s partnery EPS na pobřeží Středozemního moře a zahájila komplexní dialog s východními partnery na pobřeží Černého moře.

V průběhu roku 2013 přijala EU novou generaci programů víceletého finančního rámce na období 2014–2020; mnohé z těchto programů jsou otevřeny i pro partnery EPS. V rámci posíleného rámce EPS EU i nadále aktivně vybízí partnery k zapojení do **programů a činnosti agentur EU**.

2.8 Reforma bezpečnostního odvětví a řešení konfliktů

EU podporuje reformu bezpečnostních institucí bývalých autoritářských režimů do podoby transparentnějšího, odpovědnějšího a demokraticky kontrolovatelnějšího bezpečnostního sektoru.

EU je již v některých zemích zapojena do správy hranic, monitorovacích nebo poradních/podpůrných misí, a to jak na východě (EUBAM Moldavsko, EUMM Gruzie), tak na jihu (EUBAM Libye a EUBAM Rafah, EUPOL COPPS v Palestině). Tyto mise, většinou prováděné v rámci SBOP, jsou doplňovány dlouhodobými programy zaměřenými na budování kapacit a přípravu institucionálních reforem. Na jihu již probíhá spolupráce s mnoha zeměmi. V Tunisku provedli evropští odborníci vzájemné hodnocení policie, které posloužilo jako východisko pro stanovení vnitrostátní strategické orientace. EU dále podporuje budování vnitrostátních kapacit pro bezpečnost a stabilizaci v Libanonu.

Na východě jsou partnerské země vybízeny k „reformě odvětví bezpečnosti a vynucování práva (včetně policie) a budování demokratické kontroly nad ozbrojenými a bezpečnostními silami“⁹. V Moldavsku byla reforma odvětví bezpečnosti a prosazování práva zahájena v roce 2013 a policie a správa hranic bude ústředním cílem pro podporu EU v rámci evropského nástroje sousedství počínaje rokem 2014. Kromě zkušeností s programem policejní spolupráce Východního partnerství byl v roce 2013 v rámci „mnohostranných jednání“ Východního partnerství zřízen nový panel pro spolupráci v oblasti SBOP. Tento panel se zaměří na otázky týkající se SBOP s cílem pomoci východním partnerům zlepšovat jejich kapacity a jejich příspěvek k misím a operacím SBOP a sloužit výměně informací mezi zeměmi Východního partnerství, členskými státy a orgány EU.

EU byla rovněž znovu aktivním partnerem na fórech řešení mezinárodních konfliktů, jako např. při mezinárodních ženevských jednáních, rozhovorech 5+2, a nadále poskytovala plnou podporu minské skupině OBSE. Zvláštní zástupce EU pro jižní Kavkaz a krizi v Gruzii zprostředkovával dialog mezi stranami.

Pokud jde o blízkovýchodní mírový proces, EU nadále plně podporuje pokračující přímá jednání mezi Izraelci a Palestinci pod záštitou USA a při několika příležitostech vyjádřila vůli použít všechny nástroje, které má k dispozici, aby podpořila úsilí stran při hledání komplexní dohody o všech otázkách konečného uspořádání. V závěrech Rady z prosince 2013 ministři zahraničních věcí EU v souvislosti s dohodou o konečném uspořádání souhlasili s poskytnutím bezprecedentního balíčku evropské politické, hospodářské a bezpečnostní podpory oběma stranám. EU i nadále poskytuje podporu k budování palestinských institucí a státní správy i k rozvoji soukromého sektoru a poskytuje i humanitární pomoc. EU také udržovala kapacity mise EUBAM Rafah, které mají být přesunuty na hraniční přechod v Rafáhu, jakmile to politické a bezpečnostní podmínky umožní.

3. Východní a jižní rozměr EPS

3.1 Východní partnerství

Spolupráce mezi EU a jejími východoevropskými partnery – Arménií, Ázerbájdžánem, Běloruskem, Gruzii, Moldavskou republikou a Ukrajinou – se v roce 2013 zintenzivnila. Některé partnerské země učinily významný pokrok v procesu většího politického přidružení a hospodářské integrace s EU. Milníkem byl třetí summit Východního partnerství, pořádaný v litevském Vilniusu ve dnech 28.–29. listopadu 2013. Vilniuský summit byl příležitostí pro zhodnocení pokroku od druhého summitu Východního partnerství ve Varšavě a pro načrtnutí cesty vpřed pro příští dva roky. Zatímco příští fáze Východního partnerství bude charakterizována větší diferenciací ve dvoustranných vztazích, je rovněž třeba dále rozvíjet společný program, který je relevantní pro všech šest partnerských zemí. Z výhledu do budoucna je zřejmé, že mnohostranná jednání Východního partnerství budou nadále posilovat cíle a záměry dvoustranných jednání a podporovat dialog a spolupráci na společném souboru otázek, které jsou definovány v pracovních programech čtyř tematických platforem Východního partnerství. Mnohostranné kontakty na úrovni ministrů mají z tohoto hlediska zásadní význam a jednou z priorit bude pokračování v neformálních dialozích v rámci Východního partnerství. Tato jednání se ukázala jako výborný způsob zahájení pravidelných,

⁹ Viz plán Východního partnerství 2012–2013, SWD(2012) 109 final.

neformálních výměn názorů mezi ministry zahraničních věcí jak na téma Východního partnerství, tak v otázkách zahraniční politiky, které jsou předmětem společného zájmu, což přispívá k většímu sbližování a účinnosti politik i bezpečnostních koncepcí zahraniční politiky. Rovněž by bylo vhodné hledat příležitosti ke schůzím ministrů odpovědných za příslušné odvětví podle modelu schůze ministrů dopravy a spravedlnosti, která se uskutečnila v roce 2013.

Ve svém sdělení o EPS z května 2011¹⁰ Komise a vysoká představitelka zdůraznily, že hodnoty, na nichž je Evropská unie vybudována – svoboda, demokracie, respekt k lidským právům a základním svobodám a právní stát – jsou rovněž základním prvkem procesu politického přidružení a hospodářské integrace. Jsou to tytéž hodnoty, které jsou zakotveny v článku 2 Smlouvy o Evropské unii a na nichž jsou založeny články 8 a 49.

Priority činnosti v nadcházejících letech jsou popsány ve *zprávě o provádění Východního partnerství za rok 2013*, jež je připojena k tomuto sdělení.

3.2 Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu s jižním Středomořím

V reakci na historické události v arabském světě v roce 2011 nabídla EU svým středomořským partnerům ***partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu***.¹¹ Plán přijatý v roce 2012 stanovil cíle sledované v rámci partnerství. Jeho provádění však bylo v roce 2013 ve značné míře ovlivněno pokračujícím závažným politickým vývojem v jižním Středomoří.

Z politického hlediska byl rok 2013 obdobím stále složitějších a proměnlivějších podmínek v zemích jižního sousedství, jejichž regionální integrace byla dále zpochybněna. Pokračující konflikt v Sýrii i nadále ovlivňoval situaci v celém regionu a měl vliv na politickou stabilitu některých sousedů. Region se potýká s přílivem uprchlíků – ze Sýrie odešlo do sousedních zemí více než 2,5 milionu lidí.

Politická a náboženská polarizace ovlivňuje mnoho středomořských zemí, např. Egypt, kde červencové události vedly ke svržení prezidenta Mursího. Došlo sice k pokroku v budování a posilování institucionální základny demokracie, ale v některých zemích byl tento proces narušován v důsledku vnitřních politických konfliktů. EU však vytrvala a pokračovala, a dokonce posilovala spolupráci a pomoc zemím jižního Středomoří prostřednictvím mechanismů dostupných v rámci dvoustranného politického dialogu a programů pomoci.

Priority činnosti v nadcházejících letech jsou popsány ve *zprávě o provádění Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu za rok 2013*, jež je připojena k tomuto sdělení.

4. EU jako subjekt činný v diplomatické oblasti a zajišťující bezpečnost

Příčinou vzniku EPS byla podpora stability, bezpečnosti a udržitelného rozvoje a tato podpora je i nadále hlavním cílem EU. Bezpečnost v nejširším možném smyslu vyžaduje transparentní a odpovědnou správu věcí veřejných, dodržování základních práv a svobod a dobré vyhlídky pro hospodářství a zaměstnanost.

¹⁰ KOM(2011) 303 ze dne 25. května 2011, *Nový přístup k sousedství, jež prochází změnami*.

¹¹ KOM(2011) 200 ze dne 8. března 2011, *Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu*.

EU a její partneři v zemích sousedství čelí v rychle se měnícím a složitém geostrategickém prostředí dlouhodobým i nově se objevujícím bezpečnostním výzvám. Mezi vážné bezpečnostní problémy rovněž patří terorismus a organizovaný zločin, včetně pašování lidí, drog a střelných zbraní. Nestabilní bezpečnostní situace ve spojení s řadou „zamrzlých konfliktů“, které brání EU a jejím partnerům plně využívat výhod spolupráce v rámci EPS, zdůrazňuje potřebu dalšího posilování příspěvku EU k bezpečnosti v jejím sousedství, protože tím také zvyšuje vlastní bezpečnost. Na této oblasti mají společný zájem EU a řada jejích partnerů, i ti, kteří dosud projevovali jen malou ochotu nebo schopnost plně spolupracovat s EU v rámci revidované EPS. Potřeba užší spolupráce při řešení regionálních bezpečnostních problémů je však zřejmá. EU a prostřednictvím dvoustranného úsilí i její členské státy musí zaujmout silnou úlohu založenou na komplexním přístupu EU k vnějším konfliktům a krizím a zaměřenou na předcházení a zvládání konfliktů a jejich příčin.

Společné řešení krizí lze posílit další podporou a usnadněním účasti partnerů v misích SBOP. Je třeba dále provádět rámcové dohody o účasti v misích SBOP, které EU uzavřela s Ukrajinou, Moldavskem a Gruzii. Je třeba pokračovat v rozhovorech o možných rámcových dohodách a možné účasti v misích SBOP, zejména s Jordánskem a Marokem.

Aby si EPS uchovala význam pro partnery i s ohledem na trvalé a množící se politické, hospodářské a bezpečnostní krize, měla by se EU prostřednictvím EPS chopit příležitostí k jednání založenému na diplomacii, předcházení konfliktům a zprostředkování. Při tom by také měla podporovat tradiční kapacity v oblasti bezpečnosti, např. v oblastech vojenského poradenství a výcviku, policejní, justiční spolupráce i spolupráce při správě hranic, a měla by pokud možno pomáhat partnerům s prováděním jejich mezinárodních závazků týkajících se širších bezpečnostních problémů v rámci příslušných smluv. EU se především musí více soustředit na podporu reforem směřem k transparentnějšímu, odpovědnějšímu a demokraticky kontrolovanému odvětví bezpečnosti a dále musí zajišťovat příznivé prostředí pro demokracii a růst podporující začlenění, jak na východě, tak na jihu.

Účinnost a udržitelnost podpory EU vyžadují větší soudržnost celkových strategických a politických dvoustranných cílů, a to i v oblasti SBOP a spolupráce s partnerskými zeměmi. Tento komplexní přístup EU vůči vnějším konfliktům a krizím¹² jí dává možnost přizpůsobit svou reakci na specifické potřeby partnerů EPS v krizových i pokrizových situacích s využitím všech stávajících politických a finančních nástrojů. Soudržnější, koordinovanější používání nástrojů EU, včetně dvoustranných činností členských států s partnery z řad zemí sousedství, zlepší schopnost EU řešit krátkodobé i dlouhodobé problémy a potřeby v regionu.

5. Závěry

EPS je politikou stálého zapojení. Hodnota politiky nespočívá pouze v naplnění jejích jednotlivých složek (např. politická reforma / demokratizace, integrace trhů, lepší mobilita a mezilidské kontakty a odvětvová spolupráce). Připoutává také země/společnosti v procesu přechodu, a dokonce i v krizových situacích, k EU, protože navrhuje soubor hodnot a norem, které vedou jejich reformní úsilí, a obecně též tím, že vytváří sítě, které je spojují s EU a s dalšími partnery. Je to postup, jak podpořit a zajistit demokracii, svobodu, prosperitu a bezpečnost jak v EU, tak v partnerských zemích. Tato politika a její nástroje

¹² JOIN(2013) 30 final, *Komplexní přístup EU vůči vnějším konfliktům a krizím*.

mohou sice vyžadovat neustálou kontrolu přiměřenosti a vhodnosti, ale existují přesvědčivé důvody pro to, aby v nadcházejících letech i nadále formovaly vztahy EU s jejími sousedy.

Současně je nezbytné, aby EU pracovala na zajištění větší soudržnosti svých politických cílů a dále uvažovala o lepších způsobech, jak předcházet krizím a rychle reagovat na měnící se situace tím, že přizpůsobí své rozhodovací postupy a případně použije doplňkové politické nástroje. EU a její členské státy by se měly soustředit na to, jak zajistit lepší reakci EU na vývoj v zemích sousedství a na měnící se potřeby partnerů.

EU musí nadále usilovat o to, aby EPS byla relevantní a účinná pro všechny její partnery, včetně těch, kteří čelí tlakům a konfliktům. EPS musí účinně přispívat k předcházení, zvládání a řešení konfliktů a poskytovat partnerům správný soubor pobídek, které je přimějí k demokratickým, hospodářským a strukturálním reformám.